

Література:

1. Указ Президента України «Про утворення військових адміністрацій», Документ 68/2022, чинний, поточна редакція – Прийняття від 24.02.2022, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>.

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану», Документ 389-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 31.03.2023, підстава – 2849-IX, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

3. Віра Козіна, Ольга Лебединська, «Методичні рекомендації щодо реалізації військовими адміністраціями населених пунктів та їх посадовими особами окремих повноважень ОМС в умовах воєнного стану», 2022, с. 4.

4. Коротун О. М. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, що забезпечують охорону прав інтелектуальної власності. Вісник НГУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2019. Випуск 4 (44). С. 114–118.

5. Мельник С. М. доктор юридичних наук, доцент, начальник Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. Випуск 6, 2022, с. 100–104.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-61>

OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS DURING THE USE OF FORCE AND FIREARMS BY POLICE OFFICERS

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ ТА ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ

Panova O. O.

*Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department
of Criminal Law and Procedure
National Aviation University
Kyiv, Ukraine*

Panova O. O.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального
права і процесу
Національний авіаційний
університет
м. Київ, Україна*

Ефективне функціонування Національної поліції України є необхідною умовою захисту конституційного ладу, забезпечення законності і правопорядку, дотримання прав і свобод людини. Від діяльності працівників Національної поліції України значною мірою

залежить успішність реалізації національних інтересів та стабільність суспільного розвитку держави [1, с. 100].

Визначаючи особливе місце Національної поліції серед державних суб'єктів забезпечення прав і свобод людини і громадянина, необхідно зазначити, що Закон України «Про Національну поліцію» [2] містить окремі норма, що прямо вказують на пріоритетність зазначеного принципу в діяльності будь якого поліцейського. Так, наприклад, ст. 2 зазначеного Закону містить формулювання, що «Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах...» і однією з перших сфер надання послуг виокремлюється «охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави».

Оглядаючись на досвід демократичних держав слід констатувати той факт, що вони наділяють органи із підтримання правопорядку рядом повноважень щодо застосування сили з метою підтримання правопорядку, миру та спокою в суспільстві та державі вцілому.

Основним міжнародним документом в цьому напрямку є Конвенція про захист прав людини та основних свобод. Так, стаття 2 Конвенції містить формулювання права на життя: «Право кожної особи на життя охороняється законом. Ніхто не може бути навмисно позбавлений життя інакше як на виконання вироку суду смертного вироку, що винесено судом за скоєння злочину, стосовно якого законом передбачено таке покарання» [3]. Однак, вказане право **не має абсолютного характеру і може бути обмеженим**, у тому разі, коли воно є результатом абсолютно необхідного застосування сили:

- а) при захисті будь-якої особи від незаконного насильства;
- б) при здійсненні законного арешту або для запобігання втечі особи, яка законно тримається під вартою;
- с) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання [3].

Пункт «а» частини 2 статті 2 включає і самозахист, і захист іншої особи. Пункт «б» частини 2 статті 2 використовує поняття «законний арешт» і «затриманий на законних підставах». Ці положення мають інтерпретуватися у відповідності до статті 5 Конвенції, яка передбачає свободу й безпеку особи. Позбавлення життя може бути виправданим лише в тому разі, якщо воно здійснено з метою законного затримання або попередження втечі особи, затриманої на законних підставах. Але навіть у цьому випадку засоби здійснення затримання/попередження втечі мають бути «абсолютно необхідними й пропорційними». Затримання, здійснене не у відповідності до вимог статті 5, авто-матично призводить до порушення статті 2, якщо не має місця винятку [3].

Говорячи про вітчизняну правову базу, то імплементація норм Конвенції призвела до впровадження вище визначеного принципу у норми Основного Закону. Так, Конституція України у ст. 27 також забезпечує захист права на життя: «Кожна людина має невід'ємне право

на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави— захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань» [4]. Таким чином, незважаючи на надані органам і підрозділам Національної поліції повноважень із використання сили та вогнепальної зброї держава не звільняє їх від відповідальності щодо захисту права на життя, свободу й безпеки всіх людей.

Закон України «Про Національну поліцію» зазначає, що «поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є не виправданим або неможливим» [2]. Проте, в умовах воєнного стану до зазначеного нормативно-правового акту було внесена ряд суттєвих змін, особливо вони стосуються застосування спеціальних засобів. Так, наприклад, «під час дії воєнного стану, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби» [2], що фактично звільняє від відповідальності поліцейського під час дії воєнного стану за надмірне застосування сили у відношенні до осіб, які здійснюють агресію проти України.

Таким чином відповідні норми вітчизняного та міжнародного права опосередковано містять правила за якими повинна функціонувати система дотримання прав людини під час застосування сили та вогнепальної зброї працівниками поліції, а саме:

1. існування широкого бази різноманітних видів зброї й боєприпасів, що забезпечить диференційоване використання сили та вогнепальної зброї;
2. наявність несмертоносною попереджувальною зброї для обмеження застосування засобів, які здатні викликати смерть або травму;
3. передбачення додаткових коштів на використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронезилетів та іншого спеціального екіпірування) з метою зменшення потреби у використанні зброї будь-якого виду;
4. збільшити контроль за обігом вогнепальної зброї, з урахування наявності великої кількості нелегітимної зброї, що знаходиться на руках у пересічних громадян із за воєнних дій на території України;
5. встановити заборону використання вогнепальної зброї та боєприпасів, які викликають необґрунтовані травми або такі, що являють собою необґрунтований ризик.

Література:

1. Денисюк Д. Завдання Національної поліції України: проблеми законодавчого закріплення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 100-104.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 17.05.2023).
3. Конвенція про захист прав людини та основних свобод: Рада Європи Конвенція, Міжнародний документ, Протокол від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 17.05.2023).
4. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 17.05.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-62>

PROVIDING PERSONAL CITIZENS DATA PROTECTION IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE PROGRAMS

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ГРОМАДЯН У КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМ «ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ»

Pashynskiy V. Y.

*Doctor of Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Administrative Law and Process
Educational and Scientific Institute
of Law of Taras Shevchenko Kyiv
National University
Kyiv, Ukraine*

Пашинський В. Й.

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного
права та процесу
Навчально-науковий інститут права
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Tsomenko A. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Administrative Law and Process
Taras Shevchenko Kyiv
National University
Kyiv, Ukraine*

Цьоменко А. В.

*аспірантка кафедри
адміністративного права та процесу
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

У сучасному інформаційному суспільстві персональні дані фізичних осіб набули особливо важливого значення як самодостатня соціальна цінність та об'єкт правового регулювання. Формування персональних